

Når himmelharpen synger

Søren Kragh-Jacobsens nye film, »I lossens time«, er et eksistentielt drama om ubodelig ensomhed - personligt og professionelt.

AF PERNILLE RÜBNER-PETERSEN

I sin nye film, *I lossens time*, tager Søren Kragh-Jacobsen afsæt i skuespillet *I min morfars hus* fra 1988 af den svenske forfatter og dramatiker P.O. Enquist.

Det er skønt med en film, som ublu og ambitiøst tager livtag med mere eksistentiel alvor, end man er vant til generelt i dansk film. (Lars von Trier er vel undtagelsen, der bekræfter reglen).

Det er ligeledes skønt med en dialog, der har en dybere funktion end blot udveksling af dagligdags tale. Nemlig som reelt kommunikationsmiddel, der forsøger at finde ud af noget - nå til klarhed og forståelse af følelsesliv og begivenheder – som en del af filmens handling.

Det betyder også, at dialogen umiddelbart er mere intellektuelt udfordrende end gennemsnitligt i dansk film.

Overlægen og psykologen, præsten og drengen

Det psykiatriske hospital, Katrinebæk, for psykisk syge kriminelle er en verden i sig selv. Her råder overlægen over sit rige af indsatte, psykisk syge kriminelle, personale – behandlere og vagter – og en psykolog udefra, Lisbeth, med et forskningsprojekt.

Lisbeths forskningsprojekt skal undersøge de indsattes følelsesmæssige og empatiske kompetencer. Til dette formål er nogle indsatte udvalgt til at have kæledyr, blandt andet en ung mand, der koldblodigt, har slået to ældre mennesker ihjel en sen aften i et hus i Sverige. Tilsyneladende uden grund. Han får en kat at tage sig af.

Den unge mand på 23 år minder snarere om en umoden 15-årig dreng. Ikke så mærkeligt, da han både er traumatiseret og en koldblodig morder. Han siger, at selvmordsforsøget var Guds plan.

Psykologen Lisbeth føler, at hun er ved at miste grebet om både drengen og sit forskningsprojekt. Hun hidkalder præsten Helene for at få hjælp. Men Helen stiller ikke blot nærgående spørgsmål til drengen men også til Lisbeth.

Filmens drama angår ikke blot opklaringen af drengens motiv til at forsøge at begå selvmord. Den afdækker også magtkampen mellem psykologen og overlægen, psykologen og Helen og ikke mindst, hvorledes drengens fortvivlelse og fabeln om, og med, Gud, påvirker Helens egen sjælelige tilstand.

Den sidste del er den mest interessante, og filmen kunne med fordel have gjort den mere omfattende.

Helens ærinde er opklaring af drengens motiver for sin adfærd og at få indsigt i hans forkrøblede følelsesliv. Men spændingen i dramaet og filmen opstår i højere grad gennem den måde, han påvirker præsten og hendes sjæleliv.

Selvom filmen tager afsæt i netop præstens oplevelse og bruger hende som filmen fortæller, så fylder udenomsdramaet med psykologen Lisbeth og hendes efterhånden noget tvivlsomme forskning for meget i forhold til filmens eksistentielle drama.

Drengens og præstens ensomhed

Drengens ensomhed er grusom og katastrofal. Den er total tragisk, men dog forståelig, jo mere hans barndom åbenbares. Præstens ensomhed derimod er uudgrundelig, egentlig uforklarlig, og det er den, man som publikum identificerer sig med.

Selvom hun er præst, er hun ligesom os. Et moderne menneske, der i princippet godt ved, at Gud er død. Men som alligevel oplever, at noget metafysisk prikker hende på skulderen, ånder hende i nakken – at det uforklarlige evner at sætte sig igennem som indsigt eller sammenhæng, trods alt.

Vagten Knud og Helen fremstår begge som *lonely riders*. Der er en fin, småflirtende kontakt mellem dem. Den udfoldes ikke. Dens funktion synes at være at peppe filmens psykologiske tyngde lidt op. Den kunne også med fordel være bredt ud.

I stedet for at bruge konflikten mellem overlægen og psykolog, hvor alting skal afvikles i løbet af et døgn, kunne man have brugt et længere tidsforløb til at skabe en egentlig tilnærmelse eller romance mellem Helen og Knud.

For nu forbliver Helen som person lukket for os.

Psykiatrien er dum

Det viser sig, selvfølgelig, at det, som hverken den psykiatriske behandling eller psykologens forskning kan, formår præsten Helen med en spørgende, nysgerrig og anerkende tilgang til drengen – nemlig at få ham til at tale om sig selv og sit liv og dermed gøre sin »logik« begribelig. Ikke mindst for ham selv.

Nu ved man jo fra utallige vidnesbyrd fra psykiatrien i dag fra behandlere, patienter, pårørende etc. – at er der noget, psykiatrien mærkeligt nok ikke har forstået, så er det, at patientens tale om sit liv med en kompetent lytter kan have særdeles god effekt på patientens tilstand og indsigt i sig selv.

Det er derfor sandfærdigt nok, når filmen skildrer psykiatriens manglende kompetence, men alligevel fremstår både overlægen og psykologen lidt »dumme« og virker indimellem utroværdige.

De synes at indgå i en dramaturgisk kabale, som skal gå op. Det forfladiger det psykologiske og eksistentielle niveau i filmen, som ellers står stærkt og kompliceret i plottet.

Filmens konstruktion og karakterer

Filmens nutid foregår stort set på hospitalet i Danmark, mens noget af drengens fortid foregår i Sverige. Der er et sindrigt system af flashbacks, som fungerer flot på det overordnede handlingsplanet, men som bremser lidt for flowet for den psykologiske fordybelse.

Filmens åbner scenisk op med en skildring af drengens barndom hos morfar til større vidder og skift af årstider. En krystalklar, hvid vinter. En lysende, gul sommer.

Det bryder både det klaustrofobiske indenfor hospitalets fysiske mure og i drengens sind.

Det er en lettelse, der både virker fysisk og mentalt. Endelig kommer man ind bag drengens psykiske panser af traume og tab.

Efter en lidt teateragtig intonation på nogle af de første replikker, der udmærker sig med faglig terminologi, er Sofie Gråbøl og Signe Egholm Olsen gode som henholdsvis præst og psykolog. Dog lidt anonyme.

Som drengen har Frederik Johansen den rette spinkle fysik med et intenst blik under de mørke øjenbryn. Uddannede eller meget unge danske skuespillere har dog ofte manglende tydelig udtale imod sig. Således også her.

Det største indtryk som karakter gør vagten Knud, en birolle spillet af Søren Malling. Her formidles en delikat, næsten mærkværdig balance mellem omsorg, autoritet og nedladenhed overfor drengen, som har slået uskyldige mennesker ihjel.

Knud tror ikke på udvikling eller forbedring for de indsatte. Alligevel kan han ikke undgå at

blive rørt af kontakten, som den åbner sig, mellem præsten og drengen. Og blive lidt lun på præsten.

I mange film foregår der en stereotyp magtkamp af næsten rituel karakter mellem to eller flere mænd, der skal strinte territorium af. Den er aflyst i denne film.

I stedet kæmper to kvinder indbyrdes om den rette psykologiske tilgang til en morder, som er et traumatiseret og fortabt barn. Hver for sig kæmper de samtidig for at finde eksistentiel fodfæste for sig selv.

Begge forvalter personlig ensomhed i deres professionelle virke. Enten i troen på noget større end en selv - om det er Gud eller en personlig, sjælelig sammenhæng, der manifesterer sig for mennesket – eller den rationelle, systematiske dekonstruktion af menneskets psyke.

Præsten Helene repræsenterer det første. Psykologen Lisbeth det sidste.

Lossens time

I lossens time handler om menneskets ubodelige ensomhed. Alle mennesker er ensomme. Spørgsmålet er blot, hvordan vi forvalter ensomheden.

Himmelharpen er betegnelsen for telefontråde, der på meget kolde nætter kan gå i svingninger på en måde, der frembringer en syngende lyd.

Et døgn for en los består af 25 timer. 21 timer til at sove i, tre timer til at jage i, én time til spise. Den sidste time er i overskud. Det er lossens time, dér hvor alt kan ske. F.eks. at Gud synger – død eller ej. Som himmelharpen. Og hvis man lytter ordentligt efter, så taler Han måske til een.

I lossens time, 2013

Instruktør: Søren Kragh-Jacobsen

Medvirkende: Sofie Gråbøl, Signe Egholm Olsen, Frederik Johansen, Søren Malling, Börje Ahlstedt

Redaktion: Modkultur

Emneord: Film | anmeldelse | eksistentialisme | Søren Kragh-Jacobsen |

Tak fordi du bruger Modkraft.

Vi håber du har læst noget interessant eller oplysende.

Du kan støtte Modkraft via MobilePay: **50 37 84 96**